

HERMAN STRATEGIER STICHTING

Correspondentieadres: Andreas Schelfhoutstraat 31 hs, 1058 HR Amsterdam

IBAN: NL67INGB0008564787 - BIC: INGBNL2A

KvK Arnhem nr. 41052117 – BTW: NL803346967B02

Email: info@hermanstrategier.nl – Web: www.hermanstrategier.nl

Nieuwsbrief nr 22

September 2022

Beste muziekliefhebber,

Zaterdag 17 september jl. vond een grandioze uitvoering plaats van de **Arnhemsche Psalm** en het **Requiem** van Herman Strategier (1912-1988) door **Phion**, orkest voor Overijssel en Gelderland, het **Brabantkoor**, sopraan **Nikki Treurniet**, bariton **Drew Santini**, declamator **Peter Blok**, het geheel onder leiding van de eminente dirigent **Ed Spanjaard**.

Uit een interview met Ed Spanjaard noteerden we de volgende fragmenten”

ARNHEMSCHE PSALM VERRAST ED SPANJAARD

.....met ingehouden dramatiek kleuren de noten het verhaal dat Engelman in een statig, en voor onze oren, wat verouderd Nederlands opschreef. Verrassend genoeg klinkt de muzikale laag helemaal niet gedateerd. Sterker nog: deze muziek past prima in het huidige klimaat van componeren, waarin de tonaliteit weer alle ruimte heeft, in tegenstelling tot de cultuur van de jaren zestig tot en met negentig van de twintigste eeuw.

‘Toen werden componisten van de oudere generatie als Hendrik Andriessen, Willem Pijper, Hans Henkemanns en uiteraard ook Strategier als conservatief bij het vuilnis gezet door de jonge garde rond Peter Schat, Reinbert de Leeuw en Louis Andriessen’, zo omschrijft dirigent Spanjaard de situatie tijdens een gesprek over de waarde en de kwaliteit nu van Strategiers compositie.

‘Ik heb mij enorm verdiept in zijn muziek nadat ik was gevraagd om de uitvoering van ‘Arnhemsche Psalm’ te dirigeren. Strategier kende ik alleen van het schoolorkest waar ik op het gymnasium in meespeelde als contrabassist en wij een stuk van hem uitvoerden. Uit zijn werken spreekt een vriendelijke buitenkant. Hij schreef naar eigen zeggen muziek om luisteraars te plezieren.

De tekst van Engelman is bovendien niet zo doorzichtig om het drama recht te doen. Ik heb mij daarom als het ware ingegraven in de partituur.'

Spanjaard, een zeer ervaren pianist, nam het piano uittreksel als uitgangspunt voor zijn zoektocht. 'Ik wilde als speler onder mijn handen voelen waar het stuk dramatisch heengaat, welke kleuren er in zitten. Zo heb ik de verrassende kwaliteit ontdekt. Ik heb heel veel opera gedirigeerd, dat heeft mij geholpen om de aard van de compositie ter ervaren. In het eerste deel ontvouwt zich een heel mooie melodie, fraai geëxposeerd in het orkest na de koorinleiding. Voor mij is dat het verzoeningsthema. Het komt ook voor in het tweede, geagiteerde, dreigende deel met een duidelijk strijdmotief. En het weeklagende, golvende derde deel eindigt er mee. Het verzoeningsmotief overkoepelt het werk.'

'Je merkt dat Strategier en Engelman vredelievende mensen waren. Komende Kerstmis dirigeer ik een kerstconcert met onder andere een lied dat Claude Debussy schreef', zowel muziek als tekst, tijdens de Eerste Wereldoorlog: 'Noël des enfants qui n'ont plus une maison'.. 'Punissez les', Straf ze, klinkt het fel en hatelijk. In 'Arnhemsche Psalm' ontbreekt haat. Het is een loflied op de vrede.'

Voor Ed Spanjaard wordt door het karakter van de muziek de archaïsch-poëtische tekst die op zich niet zo simpel is om direct te begrijpen, makkelijker om op te nemen. 'Strategier past middelen toe om de expressie te kleuren door accenten aan te brengen, door instrumentale combinaties. Er zitten spectaculaire momenten in zoals een ritmisch opvallende fanfare in de trompetten. Het is bepaald geen brave muziek. De koordelen zijn zeer goed. Je kunt horen aan de polyfone zettingen dat Strategier als kerkmusicus heel veel voor koor heeft geschreven. '

Het concert werd opgenomen door de NTR en zal worden uitgezonden op:

Zondag 25 september 2022 in het avondconcert op radio 4 om 20.00 uur.

Van harte aanbevolen!

Recensie concert 17 september 2022 in Musis te Arnhem

In een matig gevulde Parkzaal ontrolde zich op zaterdagavond 17 september het oratorium 'Arnhemsche Psalm'. Op tekst van de dichter Jan Engelman en muziek van componist Herman Strategier gemaakt voor de viering van de tiende verjaardag van de bevrijding van Arnhem in 1955, in hetzelfde concertgebouw Musis Sacrum éénmalig uitgevoerd. Goed idee van het comité dat jaarlijks de herdenking van de Slag om Arnhem (Operatie Market Garden) organiseert om dit werk uit het archief van de vergeten Nederlandse muziek te lichten.

Blijkbaar was het niet in staat om echt veel publiek naar de unieke gebeurtenis te trekken. Gezien het grote aantal genodigden dat na afloop het glas hief op de succesvolle uitvoering, had dit concert eigenlijk gratis toegankelijk moeten zijn voor alle Arnhemmers en omwonenden.

Want in de Arnhemsche Psalm wordt hun vreselijke geschiedenis in weliswaar dichtelijke, maar toch ook realistische taal beschreven en door de muzikale compositie van een ontroerende onderlaag voorzien.

Engelman (1900 – 1972) en Strategier (1912 – 1988) lieten het eerste van de drie delen inleiden met verzen uit psalm 91. Teksten die werden voorgelezen ter vertroosting aan in nood verkerende Engelse soldaten. Met een rustgevende, bemoedigende melodie in de houtblazers leidde Phion onder leiding van Ed Spanjaard de openingsfrase ‘Die in de schuilplaats is gezeten der allerhoogste Majesteit’ in, gezongen door het Brabant Koor

(© Koos Schippers)

Een koorwerk dat mij in de eerste maten deed denken aan gregoriaanse muziek, de eenstemmige liturgische zang van de katholieke Kerk die Strategier als kerkmusicus door en door kende. Requiem-achtig uitgroeiend naar mooie zanglijnen, door het orkest van dramatische accenten voorzien zoals de koperblazers deden in de frase “Hij zal u nimmer doen verstikken in pestverderf van schade zwaar”.

Veel unisono

Opvallend hoeveel unisono Strategier in bouwde. Het gaf aan de psalmteksten waarmee de delen afsluiten, een zekere extase. De afsluiting van het derde deel (‘Gij zijt mijn vrije burcht, o Vader, op u alleen heb ik bestek’) gebaseerd op het hoofdthema van het eerste deel, ontroerde door de kleuren in de koorzetting en het begeleidende orkestspel. Een lied van vrede en verzoening, zoals dirigent Spanjaard het omschreef. Mooi gezongen door het Brabant Koor dat ook in krachtige partijen in het samenspel met de soms flink uitdijende orkestpartijen stevig in het klankgeheel paste.

De breed uitgeschreven teksten had Strategier vernuftig verdeeld over een declamator en twee zangsolisten. De verteller draagt de geschiedschrijvende onderdelen voor, scènes over de opzet van Operatie Marketgarden, over de acties om de brug over de Rijn te veroveren, en de uiteindelijke terugtocht. Flinke lappen informatie die Strategier met een onderstroom aan zacht gespeelde lijnen inkleurde. Af en toe zelfs de verteller onderbrekend met een dreigend tussenspel of een ritmisch felle uitbarsting zoals in het tweede deel. Een spannend procédé. Naar mijn smaak had de weliswaar goed verstaanbare declamatie door een zwaarder stemgeluid meer indruk gemaakt dan met de lichte spreekstem van Peter Blok het geval was.

Verstaanbaar Nederlands

Sopraan-Nikkie Treurniet en bariton Drew Santini wisselden elkaar af in de voordracht van de meer poëtische tekstdelen. Strategier schreef er beeldende lijnen bij die Treurniet in stralend geluid omzette in samenspel met de instrumentale bedding. Tweemaal duetteerde zij met het koor. De scene ‘Gered! Gered uit slavernij en dood’ leverde in samenhang met de spetterende fanfare van trompetten een niet te vergeten moment op.

De breed uitgeschreven teksten had Strategier vernuftig verdeeld over een declamator en twee zangsolisten. De verteller draagt de geschiedschrijvende onderdelen voor, scènes over de opzet

van Operatie Marketgarden, over de acties om de brug over de Rijn te veroveren, en de uiteindelijke terugtocht. Flinke lappen informatie die Strategier met een onderstroom aan zacht gespeelde lijnen inkleurde. Af en toe zelfs de verteller onderbrekend met een dreigend tussenspel of een ritmisch felle uitbarsting zoals in het tweede deel. Een spannend procedé. Naar mijn smaak had de weliswaar goed verstaanbare declamatie door een zwaarder stemgeluid meer indruk gemaakt dan met de lichte spreekstem van Peter Blok het geval was.

Verstaanbaar Nederlands

Sopraan ~~Nikkie Treurniet~~ en bariton Drew Santini wisselden elkaar af in de voordracht van de meer poëtische tekstdelen. Strategier schreef er beeldende lijnen bij die Treurniet in stralend geluid omzette in samenspel met de instrumentale bedding. Tweemaal duetteerde zij met het koor. De scene 'Gered! Gered uit slavernij en dood' leverde in samenhang met de spetterende fanfare van trompetten een niet te vergeten moment op.

Nikki Treurniet (© Romy Treebusch)

Ook bariton Santini droeg met volle, warme stem krachtig bij aan het succes van de uitvoering. Verrassend hoe goed verstaanbaar Nederlands deze van oorsprong Canadese solist, in Nederland wonend, zong. Hij gaf met zijn voordracht inhoudelijke dimensie aan zijn teksten zoals in het aria-achtige 'Dan trilt de naald van de balans, zoo wankel is de oorlogskans'. Een scène die Strategier met film-achtige muziek inkleurde, alsof er een oorlogsjournaal werd uitgebeeld.

Drew Santini (©Evelien van Rijn)

Ed Spanjaard leidde de uitvoering met stuwende kracht, met oog voor details in de instrumentatie en met een vaste greep op het koorensemble. Met het Brabant Koor en een strijkorkest plus een paar houtblazers voerde hij voor de pauze een beknopte requiemcompositie uit die Strategier schreef ter nagedachtenis voor zijn broer die in Duitse gevangenschap omkwam.

Lichte dodenmis

Een opvallend licht gestemde dodenmis voor koor zonder solisten, met levendige orkestinleidingen bij verschillende onderdelen. Bovendien zonder pauken of slagwerk in de uitbeelding van de verschrikkingen van de dood. Die komen ook vrijwel nergens voor in de tekst, want Strategier volgde de vernieuwde liturgische tekst, waarin het befaamde 'Dies irae' als niet meer passend bij de tijd, was geschrapt. De meditatieve aard van de redelijk vaak unisono gezongen teksten stond op de voorgrond. Indrukwekkend gezongen door het Brabant Koor, ingestudeerd door Beni Czillag.

NTR radio 4 zendt de opname van de uitvoeringen van Requiem en Psalm uit op **zondag 25 september om 20 uur**. De Herman Strategier Stichting plant een cd uitgave. Strategiers klinkende erfenis is al te beluisteren op cd orgelwerken (door Wouter van Belle) en de cd met opnames van orkestwerken uit de archieven van radio, te bestellen via: info@hermanstrategier.nl

Vriendelijke groet,

Nico Schrama,

secretaris Herman Strategier Stichting